

Warszawa, 2 czerwca 2017 r.

Minimum socjalne w układzie przestrzennym w 2016 r.

Komentarz do danych

Do oszacowania minimum socjalnego za 2016 r. wykorzystano średnioroczne ceny dóbr i usług udostępnione przez GUS.¹ W analizie nie uwzględniono specyfiki regionów czy miast – w strukturze spożycia nie wzięto pod uwagę różnic wynikających z ich specyfiki. Wyniki ilustrują cenową dostępność dóbr i usług w tym standardzie, dlatego winny być interpretowane z dużą ostrożnością.

Wartości koszyków przedstawiamy na przykładzie 4-osobowego gospodarstwa domowego (z dwójką dzieci).

Zróznicowanie minimum socjalnego w przekroju województw

Najwyższe wartości minimum socjalnego dla 4-osobowej rodziny odnotowano dla województw: zachodnio-pomorskiego (+6% więcej niż średnio w kraju), dolnośląskiego (+3,6%) oraz lubuskiego (+2,7%). Minimalne wartości dotyczyły województw: kujawsko-pomorskiego (-4,8%), podkarpackiego (-3,6%) oraz lubelskiego (-2,9%).

Rozpiętość między „skrajnymi” regionami wyniosła 10,8 punktów proc. Gdy porównamy je z rozpiętościami rzeczywistych wydatków i dochodów gospodarstw w 2016 r. (por. Tabela 1), rozpiętości koszyków nie są duże. Zróznicowanie dochodu rozporządzalnego w województwach było ponad 4-krotnie wyższe, a średnich wydatków niespełna 4-krotnie wyższe. Rzeczywiste przeciętne wydatki uwzględniają wszystkie czynniki, jakie dotyczą gospodarstw domowych – jest w nich uwzględniona zróżnicowana ilościowo i jakościowo cała konsumpcja (czego brak w koszykach). Wydatki przeciętne dotyczą ogółu gospodarstw, a nie tylko tych, które są zagrożone sferą niedostatku.

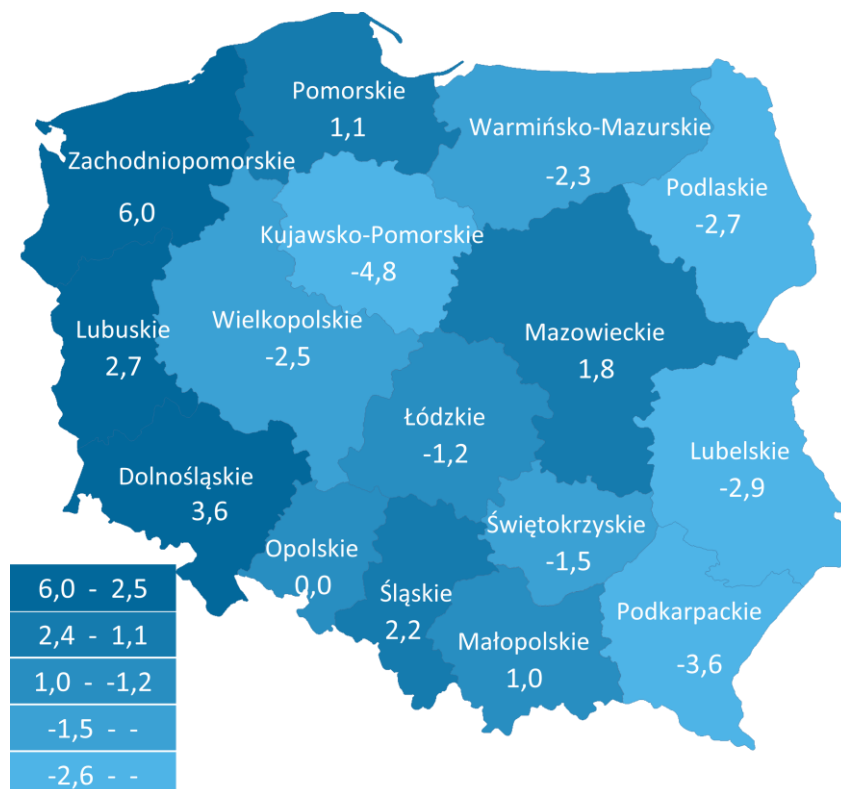
¹ Dla niektórych dóbr cena jest jednolita w kraju: dotyczy to np. przejazdów kolejowych, połączeń telefonicznych, gazet o zasięgu ogólnokrajowym, abonamentu itp. Gdy brakowało danych z notowań GUS, wartość określano na podstawie rozpoznania rynku. W sytuacji braku danych dla województwa przyjmowano wartość ogólnopolską. W obu ostatnich przypadkach korygowano dane średnie o wskaźnik cen według województw (por. GUS 2017).

Tabela 1. Zróżnicowanie minimum socjalnego na tle średnich dochodów i wydatków w 2016 r.

Województwo	Minimum socjalne (gospodarstwo 4-osobowe)		Wartości przeciętne per capita w gospodarstwach ogółem	
			Dochód rozporządzalny	Wydatki gospodarstw
	Na osobę w zł	Odchylenie od średniej w kraju		
Dolnośląskie	903,45	3,6	7,6	7,1
Kujawsko-pomorskie	830,62	-4,8	-11,3	-7,2
Lubelskie	847,46	-2,9	-11,9	-9,0
Lubuskie	895,63	2,7	1,6	2,7
Łódzkie	861,67	-1,2	-1,1	6,5
Małopolskie	880,96	1,0	-3,5	-8,0
Mazowieckie	888,04	1,8	20,8	21,1
Opolskie	872,69	0,0	-5,7	5,6
Podkarpackie	840,74	-3,6	-23,1	-20,3
Podlaskie	848,69	-2,7	-3,7	-9,8
Pomorskie	882,08	1,1	5,8	4,1
Śląskie	891,32	2,2	2,6	6,3
Świętokrzyskie	859,38	-1,5	-11,4	-14,9
Warmińsko-mazurskie	852,06	-2,3	-7,0	-14,8
Wielkopolskie	850,69	-2,5	-5,1	-11,8
Zachodnio-pomorskie	924,65	6,0	0,6	-1,9
Polska	855,39	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne oraz GUS 2017

Mapa 1. Odchylenie wartości minimum socjalnego w przekroju województw w 2016 r. dla 4-osobowego gospodarstwa domowego (w punktach proc., Polska=0)

Źródło: Opracowanie własne.

Uwaga: Dane MS dotyczą niezmiennego ilościowo koszyka minimum socjalnego, a zmian jego wartości wynikają z różnej dynamiki poziomu cen.

Tabela 2 ilustruje różnice w grupach wydatkowych. Choć żywność stanowi największą pozycję w koszyku, w przekroju województw jest ona stosunkowo mało zróżnicowana. W 2016 r. najtaniej żywność dla minimum socjalnego wyceniono w województwach wschodnich: podlaskim (-4,4%), podkarpackim i lubelskim (-4,2%). Ten sam koszyk wyceniono najdrożej w woj. dolnośląskim (+5,1%) i zachodnio-pomorskim (+3,4%).

Z istotnych grup w minimum socjalnym, największym zróżnicowaniem w przekroju województw cechowały się wydatki na mieszkanie (w tym koszyku przyjmuje się lokal spółdzielczy w bloku) oraz na kulturę i rekreację. Te pierwsze stały się z racji swego udziału i dużego zróżnicowania, kluczowe dla łącznej wartości koszyków.

Wydatki mieszkaniowe były najwyższe w woj. zachodnio-pomorskim (+14,3%) oraz śląskim (+8,6%), a najniższe w woj. kujawsko-pomorskim (-10,3%) oraz warmińsko-mazurskim (-9%). Różnice te są pochodną jakości zasobów spółdzielczych, gospodarności ich zarządców, a także polityki gmin w zakresie opłat za usługi komunalne.

Tabela 2. Odchylenia minimum socjalnego od wartości przeciętnej dla kraju według głównych grup wydatków w 2016 r. (gospodarstwo domowe 4-osobowe, Polska = 0).

Wyszczególnienie	MS ogółem	Żywność	Opłaty za mieszkanie	Transport i łączność	Edukacja	Ochrona zdrowia	Odzież i obuwie	Kultura i rekreacja
Dolnośląskie	3,6	5,1	2,8	0,9	6,0	5,8	3,7	1,6
Kuj-pomorskie	-4,8	-0,1	-10,3	-1,0	-5,6	-1,0	-3,7	-13,9
Lubelskie	-2,9	-4,2	-4,6	-2,3	0,4	-5,3	6,1	-4,5
Lubuskie	2,7	2,5	4,3	2,9	-1,5	4,2	4,7	0,4
Łódzkie	-1,2	-1,4	-2,8	1,6	-1,9	-3,5	-1,4	0,4
Małopolskie	1,0	0,3	1,5	1,7	-1,7	-1,7	-0,3	5,6
Mazowieckie	1,8	0,5	0,3	0,7	6,5	1,7	4,7	6,9
Opolskie	0,0	0,5	1,5	0,4	1,8	-2,2	-0,2	-8,5
Podkarpackie	-3,6	-4,2	-5,4	-5,1	-2,3	-3,2	-0,1	3,8
Podlaskie	-2,7	-4,4	1,1	-1,5	-5,1	-8,1	-7,6	-3,8
Pomorskie	1,1	2,2	-0,4	1,6	-1,6	1,8	1,3	2,7
Śląskie	2,2	-0,6	8,6	-0,4	2,7	-0,6	-3,4	3,5
Świętokrzyskie	-1,5	-3,1	-4,1	-1,5	-3,0	-1,6	4,8	13,0
Warm-mazurskie	-2,3	0,1	-9,0	-0,7	0,2	0,6	0,2	0,2
Wielkopolskie	-2,5	-1,0	-2,8	-0,9	-3,5	3,3	-7,1	-7,3
Zach-pomorskie	6,0	3,4	14,3	2,7	0,0	2,1	-0,9	7,5

Źródło: Opracowanie własne. Uwaga jak w Tabeli 1.

W 2016 r. w modelowych opłatach mieszkaniowych dla mieszkań spółdzielczych, największą zmiennością cechowały opłaty pobierane opłaty czynszowe. Najwyższe były w woj. śląskim (+26%) i zachodniopomorskim (+20%), dużo niższe w kujawsko-pomorskim (-35%) oraz w wielkopolskim (-26%). Spore zróżnicowanie dotyczyło także opłat za centralne ogrzewanie w tego typu blokach: o ponad 26% były one wyższe od średnich w Polsce w woj. podlaskim, o 19% w zachodniopomorskim. Najniższe stawki za ciepło były

woj. lubelskim oraz kujawsko-pomorskim (po ok. 17%). Rozkład kosztów mieszkaniowych przedstawiono w Tabeli A w Aneksie.

Zróźnicowanie minimum socjalnego w przekroju klas miast

Rozpiętości w szacunkach w tym przekroju nie są znaczące. Najniższe wartości minimum w przekroju miast odnotowano w miejscowościach najmniejszych (do 25 tys. mieszkańców, -1,3%). Z kolei w największych aglomeracjach wartości koszykowe były maksymalne (+4,3%). Tabela 3 ilustruje różnice minimum socjalnego w przekroju grup wydatkowych i według klas miast.

Tabela 3. Zróźnicowanie wartości minimum socjalnego w miastach według głównych grup wydatków w 2016 r. (4-osobowe gospodarstwo domowe, odchylenie od średniej, Polska=0)

Miasta o liczbie mieszkańców	MS ogółem	Żywność	Oplaty mieszkaniowe	Odzież i obuwie	Edukacja	Zdrowie	Transport i łączność	Kultura i rekreacja	Higiena
Do 25 tys.	-1,3	-2,8	2,3	-5,6	-2,8	-2,5	-1,2	-1,9	-0,4
25 - 50 tys.	-0,4	0,1	-0,5	0,6	-0,6	-0,8	-0,6	-2,3	-1,3
50 – 100 tys.	-1,1	0,5	-4,8	1,5	1,4	-0,5	-0,4	-1,3	-1,3
100 - 250 tys.	1,4	0,9	2,1	3,1	1,8	2,6	-0,5	2,3	-0,9
250 - 500 tys.	3,4	3,1	2,5	9,1	3,6	2,5	5,6	-0,1	4,5
Pow. 500 tys.	4,3	6,0	-4,2	6,7	9,3	9,6	4,7	13,7	8,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IPISS.

Wartość koszyka żywnościowego rośnie proporcjonalnie do liczby mieszkańców: żywność w najmniejszych miejscowościach oszacowano po najbardziej przystępnych cenach (-2,8%), a najdrożej - w największych aglomeracjach (+6%).

Różnice w opłatach mieszkaniowych za lokale spółdzielcze ukazują poniekąd politykę władz tych lokali (por. Tabela B w Aneksie). Czynsze zwykle kosztują drożej w miastach większych ale nie zawsze. W kosztach wody i usług komunalnych widzimy po części politykę władz miejskich – koszty te także rosną proporcjonalnie do wielkości miasta. Natomiast koszty podgrzania wody oraz centralnego ogrzewania układają się nietypowo – często rosnąc odwrotnie proporcjonalnie do liczby mieszkańców. Wydaje się, że spółdzielnie mieszkaniowe w dużych miastach zyskały większą efektywność. To, że gaz z sieci był droższy w mniejszych miejscowościach wynikać może z gorszej dostępności sieci i wyższych opłat przy dystrybucji.

W efekcie rozkład łącznych kosztów mieszkaniowych ma cechy nietypowe: są one najniższe w miastach od 50 do 100 tys. mieszkańców (-5,4%) oraz w największych aglomeracjach (-4,8%), a najwyższe w miasteczkach małych (+2,9%).

Literatura

GUS (2017 a), *Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych według województw*, opracowanie sygnałne.

GUS (2017 b), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2016 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, Notatka informacyjna, 2.06.2017, GUS.

GUS (2016), *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, opracowanie sygnałowe, 12.05.2016 r.

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum socjalnego*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

Kurowski P. (2003), *Koszyki minimum socjalnego i minimum egzystencji – dotychczasowe podejście* w: Biuro Studiów i Ekspertyz 2003.

Kurowski P. (2001), *Terytorialne zróżnicowanie wartości koszyków minimum egzystencji i minimum socjalnego w latach 1998 – 2000*, ekspertyza na zlecenie MPiPS, IPiSS, Warszawa.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Aneks

Tabela A. Zróżnicowanie opłat mieszkaniowych w minimum socjalnym w przekroju województw w 2016 r. (gospodarstwo domowe 4-osobowe, Polska = 0)

Wyszczególnienie	1. Czynnosc	2. Woda i usługi mieszkaniowe	3. Energia elektryczna	4. Gaz z sieci	5. Centralne ogrzewanie	6. Ciepła woda	7. Naprawy	Razem opłaty
Dolnośląskie	9,7	13,7	-2,6	1,8	12,2	-15,8	16,9	2,8
Kuj-pomorskie	-35,5	-8,1	-0,9	29,0	-16,5	0,9	5,7	-10,3
Lubelskie	-14,3	-11,3	-0,5	-5,3	-17,5	15,1	-18,4	-4,6
Lubuskie	-2,2	14,8	-2,2	14,3	10,7	-1,8	-7,2	4,3
Łódzkie	-6,9	-9,2	3,2	-2,7	9,6	-4,1	0,8	-2,8
Małopolskie	4,0	-1,0	-6,5	-4,4	-7,9	9,5	3,1	1,5
Mazowieckie	3,4	0,2	0,4	-5,2	-11,9	5,7	3,2	0,3
Opolskie	16,5	-0,2	-2,6	0,7	-9,9	2,1	-4,1	1,5
Podkarpackie	-5,9	-9,1	-0,4	-5,3	-13,2	2,3	-15,9	-5,4
Podlaskie	16,5	-16,4	3,2	-5,2	26,1	-9,9	11,8	1,1
Pomorskie	1,2	-5,2	6,5	-2,7	-1,8	1,4	2,7	-0,4
Śląskie	26,2	21,5	-2,1	0,7	3,8	-6,1	-0,6	8,6
Świętokrzyskie	-12,5	-1,3	-0,9	-5,3	-8,4	2,0	-17,6	-4,1
Warm-mazurskie	-1,9	-14,5	5,8	-3,5	-11,9	-11,4	-4,6	-9,0
Wielkopolskie	-25,9	2,8	-1,1	-1,6	17,3	-5,8	1,0	-2,8
Zach-pomorskie	20,2	8,7	1,4	-1,6	18,8	17,9	1,5	14,3

Źródło: Opracowanie własne. Uwaga jak w Tabeli 1.

Tabela B. Różnice w kosztach eksploatacji mieszkań w minimum socjalnym w 2016 r. według klas miast (4-osobowe gospodarstwo domowe, odchylenia od średniej, Polska = 0)

Miasta o liczbie mieszkańców	1. Czynnosc	2. Woda i usługi mieszkaniowe	3. Energia elektryczna	4. Gaz z sieci	5. Centralne ogrzewanie	6. Ciepła woda	7. Naprawy	Razem opłaty
Do 25 tys.	-6,9	-6,8	0,3	-0,4	7,8	15,0	-2,2	2,9
25 - 50 tys.	2,5	-3,0	0,6	4,0	-2,8	1,8	3,3	0,0
50 – 100 tys.	-5,0	-0,3	0,0	-2,9	-4,0	-12,1	-3,7	-5,4
100 - 250 tys.	10,7	8,5	0,5	-1,2	-7,8	-5,3	3,0	1,1
250 - 500 tys.	13,5	16,9	-2,0	-2,0	9,0	-18,9	-3,9	2,2
Pow. 500 tys.	9,1	20,8	-3,7	-3,2	-19,3	-26,3	3,4	-4,8

Źródło: Opracowanie własne.